

van liefde **Zusters**

nr 95

Informatieblad april 2026

UITGAVE VAN DE NEDERLANDSE REGIO

Kijktip:
De essentie
in beeld

pag. 6

Luisteren en contact maken; dat is zuster Geertrui

pag. 03

Barmhartigheid is springlevend

pag. 12

Onze spiritualiteit anno 2026

pag. 16

Zusters van liefde

Voorwoord	2
Luisteren en contact maken	3
De essentie in beeld	6
De pen is voor... Anne Brus	10
Barmhartigheid is springlevend	12
Liefdevolle toewijding voor onze naaste	14
Onze spiritualiteit anno 2026	16
Ons Charisma: Wat doet een pastor?	18
Overweging: Hoop	20

Je hoort het vaak: pluk de dag! Drie eenvoudige woorden, maar wat betekenen ze en doen we het ook? En, waarom begin ik er eigenlijk over? De dichter Horatius schreef in het latijn: carpe diem ofwel pluk de dag. Hij bedoelde daarmee omarm het leven, handel bewust in het heden zonder veel te piekeren over de toekomst. Grijp kansen en neem verantwoordelijkheid voor je keuzes. En daarom past pluk de dag bij dit nummer. Bij Anne Brus en Henny Spooren gaat het over kansen grijpen in de vorm van een ommezwaai in hun bestaan. Zuster Toos - gastschrijver in dit nummer - laat

Pluk de dag

zien hoe de zusters ook op hoge leeftijd hun spiritualiteit beleven. Zuster Geertrui vertelt enthousiast hoe zij op haar manier nog altijd de dag plukt. Pastor Rikie schrijft haar laatste column en krijgt met haar pensioen in zicht volop de ruimte om de dag te plukken. En door de films die met zusters gemaakt zijn over leven in gemeenschap, eenvoud, verandering, gastvrijheid en stilte, loopt 'pluk de dag' als een rode draad: waardeer het heden, stel niet uit wat belangrijk is, geniet van kleine momenten en leef nog zo actief mogelijk. Het fijne lenteseizoen helpt ons daarbij. Veel leesplezier en... pluk hem, die dag!

Hetty

Luisteren en contact maken; dat is zuster Geertrui

Achttien lentes jong was ze, toen Geertrui Koks uit St. Oedenrode intrad bij de Zusters van Liefde. Ze had gewerkt als hulpje van een zuster in een kleuterklas en wist: dát wil ik ook. Inmiddels is ze zelf al ruim 75 jaar zuster en was ze 36 jaar actief in het kleuteronderwijs. Daar kan ze enthousiast over vertellen, deze op 't oog vitale zuster. "Ik heb toch veel in de lappenmand gelegen hoor," vertelt ze, "met ernstige zaken, maar ben er steeds weer bovenop gekomen. Intussen heb ik wel een rollator. Dat is een uitkomst. Ik ga elke dag even naar buiten. Ik ben 94, wat wil ik nog meer? Ik mopper niet snel en ik kan er ook niet goed tegen als iemand anders moppert. Dan ben je bij mij aan het verkeerde adres."

Oplossen

"Ja, ik hou van aanpakken en oplossen. Dat had ik vroeger op school ook al. Als leerkrachten met klachten bij mij als leidinggevende kwamen, stuurde ik ze altijd terug naar degene met wie het probleem speelde. Eerst proberen om het samen op te lossen, zei ik dan, en als dat niet lukt, dan kom je pas bij mij. Meestal zag ik ze niet meer terug. Hadden ze het zelf opgelost. Met de ouders van de kinderen deed ik dat ook zo. Ik herinner me een hele boze vader aan mijn bureau. Ik liet hem uitrazen en zei op een gegeven moment 'en nu ben ik aan de beurt'.

Daar stond hij van te kijken en toen ik mijn zegje gedaan had, was hij gekalmeerd en was het goed. Ook sprak ik ooit een groep jongelui aan op hun rommel in de gang van de school. Ze mochten niet weg voordat het opgeruimd was. Met flinke tegenzin gingen ze aan de slag. Maar dat was nog niet genoeg; ik wilde ook een excuus van ze. 'Excuus, wat is dat' vroegen ze. Ik heb het uitgelegd en daarna bleef de gang voortaan schoon. Een van die jongens kwam later zelfs vragen: 'mevrouw, is het zo goed?'. "Mijn aanpak had geholpen," lacht ze. Een directe, consequente aanpak met altijd een luisterend oor.

De gezinsfoto van de familie Koks aan de muur bij zuster Geertrui

Luisteren

“Luisteren is heel belangrijk hoor, toen al en nu misschien nog wel meer.” Zuster Geertrui gaat er vurig op in. “Iemand tijd en aandacht geven, dat is overall belangrijk. Op scholen, in ziekenhuizen, in verzorgingshuizen, in gezinnen. Ik denk dat veel mensen dat luisterend oor tekortkomen. Er lijkt geen tijd meer voor te zijn.” Ze haalt weer een voorbeeld aan uit haar praktijk in de kleuterklas. “Je voerde toen oudergesprekken. Daarin vroeg ik altijd aan de ouders of zij naar het verhaal van hun kind luisterden, als het uit school kwam. ‘Ja hoor’, zeiden de ouders dan, ‘maar niet meteen want dan

ben ik zo druk, dan kan ik niet luisteren. ’s Avonds vragen we ernaar, maar dan heeft hij niets meer te vertellen’... Tja, zo werkt het natuurlijk niet. Mijn moeder was er altijd als wij uit school kwamen. Dan maakte ze even tijd om naar onze verhalen te luisteren, bij de thee met een mariakoekje. Ik heb altijd tegen alle ouders gezegd; maak tijd voor je kind. Het lijkt echter steeds minder te gebeuren. En dat niet alleen, ik zie het ook bij volwassenen. Er moet altijd van alles, maar het belangrijkste wordt vergeten. Luisteren, aandacht voor elkaar en contact. Je verhaal kwijt kunnen, dat is belangrijk voor iedereen.”

Jeugd

“Kijk eens hier”, wijst ze naar een grote foto aan de muur. Twee ouders, twee zonen en zeven dochters staan op de foto. Het gezin Koks. Ze is de enige van het stel die naar het klooster is gegaan. Van de twee zonen leeft er nog een, van de zeven dochters nog drie - zr. Geertrui is er één van. De foto is in 1949 gemaakt. “Mijn vader had een hekel aan foto’s. Maar mijn oudere zussen hadden mij opgestookt om aan hem een foto van het hele gezin te vragen, als afscheidscadeau voor mijn intreden. Dat kon hij niet weigeren,” lacht ze. Zuster Geertrui vertelt dat de groenteboer haar aan het klooster gekoppeld heeft. Dat wil zeggen; de overste van de kleuterschool had aan de groenteboer gevraagd of er bij hem in de buurt niet een jong meisje woonde dat in de klas kon meehelpen. “Diezelfde groenteboer kwam ook bij ons thuis en zo gebeurde het. Samen met mijn moeder ging ik naar Eindhoven, kennismaken met zr. Norbertine. Zij had 60 kleuters in de klas. Ik mocht kiezen: helpen bij de kinderen op het montessorionderwijs, die van de middenstand of van de armenschool. Ik koos voor de armen. Ook dat heb ik altijd gedaan. Ik hou niet van verschil maken.” Geertrui zou eigenlijk de opleiding tot kleuterleidster in Eindhoven gaan volgen, zegt ze. “Maar toen kwam de overste vertellen dat ik zo’n opleiding óók bij de zusters in Tilburg kon volgen. Ze praatte zo lang op me in, dat ik toegestemd heb. Zo ben ik eerst zuster geworden en daarna kleuterleidster,” lacht ze. “Ik ben er toch gekomen en ben ook zuster gebleven en heb nooit spijt gehad.”

Klein maar dapper

Zuster Geertrui is klein van stuk. “Maar ik was nooit bang. Wat er ook gebeurde, nooit”, zegt ze stellig. Dat kwam goed van pas toen ze na haar pensioen in

’s Hertogenbosch asielzoekers en vluchtelingen ging begeleiden. Twee dagen in de week, 20 jaar lang. “De mannen konden één keer per maand leefgeld ophalen. Dat ging er wel eens pittig aan toe. Als ze geen taalles hadden gevolgd, kregen ze namelijk niets. Dan waren ze wel boos natuurlijk, ‘dan hebben mijn kinderen geen eten’. Dan zei ik: ‘dat is je eigen schuld, dan had je je taalles moeten volgen.’ Nee, bij zr. Geertrui geldt: afspraak is afspraak. “Ik heb er een hele fijne tijd gehad en we hebben veel goeds kunnen doen. Zo is het gelukt om de vrouwen taalles te geven. Dat is niet eenvoudig hoor, want dat betekent dat de mannen op de kinderen moeten passen en dat is voor hen niet gebruikelijk. Maar we wilden dat de vrouwen de kans kregen om zich te ontwikkelen. En de mannen hebben de kinderen toch ook op de wereld gezet, dus moeten ze ook de verantwoordelijkheid mee dragen. Gelukkig hadden we ook mannelijke vrijwilligers, die hen daarin konden begeleiden.”

Betekenis

Wat betekent het om nu, na 75 jaar, nog Zuster van Liefde te zijn? “Ik probeer er nu te zijn voor medezusters die zelf niet veel meer kunnen of die weinig contact hebben met anderen. Daar ga ik even heen, maak een praatje of maak op een andere manier contact, bijvoorbeeld met de dementerende zusters in het verpleeghuis. Ze weten dat ik kom en ik merk dat ze het fijn vinden. Ik ken de achtergronden van de zusters en kan altijd wel op een bepaalde manier contact met hen maken of naar hun verhaal luisteren. Ik probeer een reactie bij ze los te maken, al is het maar terugzwaaien, dan ben ik al heel blij. Het zijn kleine dingen, meer kun je niet. Maar contact maken en luisteren, dat is zó waardevol. Vroeger deed ik dat met kleine kinderen, nu met medezusters. Ik hoop dat ik het nog een tijdje kan doen.”

De essentie in beeld

Materieel erfgoed onderbrengen of herbestemmen is al een enorme opgave, laat staan het immateriële erfgoed van de Nederlandse Zusters van Liefde. Hoe bewaar je de niet zichtbare fundamenten van je bestaan? Fundamenten die niet tastbaar zijn maar die wel een cruciale rol in de identiteit van de zusters speelden. Die hen hebben gevormd en die nu nog steeds een leidraad in het leven van velen zijn. Wat betekenen ze nog – in de fase van voltooiing – voor ze? Een beeld zegt vaak meer dan 1000 woorden, zegt men. Daarom heeft de Commissie Erfgoed gekozen voor film. Voor veel beeld en weinig woorden. Dat wát gezegd wordt, is kernachtig en waardevol.

Opgnames bij zuster Antonette

In vijf korte films vertellen zr. Mathea Bouwman, zr. Antonette van Uden, zr. Tarcise Lippus, zr. Mel Heuver en zr. Paulien Mul ieder over een thema. Die thema's zijn voortgekomen uit gespreksrondes met zusters, waarbij het boek *Liefde in je naam* van Charles van Leeuwen gebruikt werd. Het boek is niet nieuw, maar de teksten zijn nog zeer actueel en hebben voor de zusters eeuwigheidswaarde. Unaniem werd gekozen voor de thema's: leven in gemeenschap, eenvoud, verandering, gastvrijheid en stilte. Thema's uit het leven en werk van iedere

zuster. Aan Carine van Vught en Jeroen Neus van filmbedrijf Lumineus werd gevraagd om in vijf korte films deze thema's als geestelijk testament van de zusters vast te leggen. Zuster Mathea beet de spits af.

Leven in gemeenschap

"Ik hoefde me niet voor te bereiden op het filmen. Maar ik moest wel mijn rode jasje aan doen, dat zou het goed doen op het scherm," lacht zr. Mathea. "Op de filmdag werd er veel opgenomen. Je moest ook vaak iets herhalen en opnieuw doen. Ik had eerlijk gezegd geen

idee wat het eindresultaat zou worden." De film met zr. Mathea gaat over leven in gemeenschap. "Dat past heel goed bij me. Ik hou van omgaan met mensen.

"Ik hou van omgaan met mensen. Overal waar ik gewoond en gewerkt heb, heb ik samengeleefd met anderen."

ZUSTER MATHEA

Opgnames bij zuster Mathea

Overal waar ik gewoond en gewerkt heb, heb ik samengeleefd met anderen. Vroeger in grote groepen, later in kleinere en altijd samen met de zusters Adriëne en Laetitia. Samenleven met anderen past goed bij me," besluit ze. "Wat ik mooi vind in deze film," vertelt zr. Tarcise, "is dat Mathea over haar medezusters zegt: ik kan ze niet missen. Ik ben vroeger vaak bij Mathea en haar medezusters in Rotterdam geweest. Toen vormden ze al een eenheid en dat is altijd zo gebleven. Altijd samen, bezorgd om elkaar". Zuster Antonette vult aan: "Mathea is er altijd bij; aan tafel, in de kapel, in de tuinkamer. Ze is echt een gemeenschapsmens. Het thema past perfect."

Omgaan met verandering

"De film waar ik voor gevraagd ben, gaat over verandering," vertelt zr. Tarcise. "Ik heb veel veranderingen meegemaakt, zoals het gaan wonen en werken in Brazilië. Dat was nogal een verandering. En toen ik na tien jaar terugkwam in Nederland, was die verandering eigenlijk nog veel groter. In *Liefde in je naam* staat: 'Bijna alles loopt anders dan voorzien'. Dat is zo, het loopt in je leven anders dan je denkt. Daar doe je niets aan. Het gaat erover hoe je ermee omgaat. Ik probeer dat iedere keer weer actief te doen," aldus zr. Tarcise. "Ik zie in de film dat verandering telkens iets van jezelf vraagt," geeft zr. Mel aan. "Elke verandering is een zoektocht naar hoe ermee om te gaan." In de film zien we zr. Tarcise schilderen, haar grote hobby die rustgevend is. Daar haakt Carine op in. "De creativiteit die Tarcise in het schilderen legt, heeft ze ook in het omgaan met veranderingen. Een soepele geest en kijken hoe je aan een nieuwe situatie iets kunt toevoegen om die je weer eigen te maken. Aanpassen niet omdat het moet, maar omdat je ziet wat je ermee kunt."

Eenvoud

"Ik voel me thuis bij eenvoud," zo stelt zr. Antonette. "Dat heb ik aangenomen toen ik in het klooster kwam en dat is altijd bij me gebleven. Op mijn manier en met veel plezier gaf ik daar vroeger vorm aan en nu nog steeds. Zoals ik in de film zeg, is eenvoud voor mij niet synoniem met soberheid of armoede. Dat dacht ik ooit, maar nu zie ik eenvoud veel meer in kleine dingen. In een tomatenpitje waar je een hele plant uit kunt kweken. In de krant brengen naar een medezuster of een shawl breien voor iemand." Zuster Paulien ziet de echte Antonette in de film, zo zegt ze. "Haar interpretatie van het thema eenvoud is heel

“Ik voel me thuis bij eenvoud. Dat heb ik aangenomen toen ik in het klooster kwam en dat is altijd bij me gebleven.”

ZUSTER ANTONETTE

Een beetje God

Carine vertelt: “De vergelijking is misschien niet passend, maar als ik een film ga monteren dan voel ik me een beetje God. Dat komt omdat ik dan de keuzes maak wat u wel en niet te zien krijgt. Ik bepaal, samen met Jeroen, hoe en wat we uiteindelijk laten zien en horen. Dat is een spannend traject, maar voor mij ook het mooiste aan het vak. Want in die montage zit de uitdaging: je maakt van tevoren een filmpplan, maar je weet nooit precies wat het beeld gaat worden. Misschien regent het bij een buitenopname, zit iemand niet lekker in z’n vel, krijg je er bij een interview niet altijd uit wat erin zit. Je neemt altijd veel meer op dan wat je gaat gebruiken. Bij het monteren - en dus keuzes maken uit al het materiaal - ga je zoeken naar de essentie van de persoon en het verhaal en naar beelden die juist dat versterken.”

persoonlijk en laat iedereen zien waar eenvoud in zit. In de natuur, in mensen, in attent zijn.” Zuster Mel vult aan: “Antonette brengt de kern van eenvoud heel mooi naar voren. Eenvoud is puurheid. Het tomatenpitje symboliseert dat.”

Gastvrijheid

Zuster Mel gaat in haar film in op gastvrijheid. “In de film komt vooral naar voren wat gastvrijheid voor mij persoonlijk betekent. Dat is namelijk het omgaan met elkaar op een open manier. Gastvrijheid is voor mij dat ik de ander de ruimte geef om te zijn wie hij is.” Carine vult aan: “In de beelden zie je inderdaad dat Mel ruimte maakt voor een ander. Ze laat zien dat gastvrijheid betekent dat je de ander zonder verwachtingen ontmoet. Dat gastvrijheid is: je openstellen voor de ander.” Zuster Paulien ziet echtheid en spontaniteit. “Het gaat niet om het koekje bij de thee: gastvrijheid is aandacht en oprecht contact met de ander.” Zuster Mathea beaamt dat Mel dit dagelijks in de praktijk brengt. “Ze zal nooit langs iemand heen lopen. Ze spreekt iedereen even aan. Dat zit er bij haar in.”

“Gastvrijheid is voor mij dat ik de ander de ruimte geef om te zijn wie hij is.”

ZUSTER MEL

Stilte

Zuster Paulien is in het eerste deel van ‘haar’ film in beeld gebracht tussen allerlei drukte en rumoer. Drukke op kantoor, rumoer in de tuinkamer, herrie van bouwwerkzaamheden. Terwijl het thema van deze vijfde film in de reeks stilte is. Carine legt uit: “In de eerste helft van de film zit die drukte, maar in het tweede deel zien we hoe Paulien met drukte en herrie omgaat. Hoe zij de stilte opzoekt en wat het met haar doet.” Daar herkent zuster Paulien zich in. “Ik heb inderdaad stilte nodig, op mijn manier. Ik ervaar stilte tijdens het borduren, bij het verzorgen van mijn balkonplantjes of zittend

op een bank in de tuin. Stilte in mezelf.” Zuster Tarcise werd zelf stil van deze film, vertelt ze. En zuster Mel vindt het mooi om te zien hoe Paulien zoekt naar de vorm om met drukte en rumoer om te gaan en rust in zichzelf te vinden.

Bekijk ze alle vijf

“De filmportretten zijn persoonlijke interpretaties. Ze zijn niet het verhaal van de congregatie, maar van de individuen die de congregatie een gezicht geven. Het is geen ideaalbeeld van een kloosterleven, het is een menselijke, persoonlijke benadering. En juist die maakt het mogelijk om je ermee te verbinden,” aldus Carine. “Juist die persoonlijke interpretatie van de thema’s, kunnen iedereen die kijkt aanzetten tot nieuwe inzichten en reflectie.”

Er zit niets anders op dan de vijf filmportretten zelf te gaan bekijken. U vindt ze op

www.zustersvanliefdetilburg.nl/erfgoed

of via de onderstaande QR-code

Wij wensen u veel kijkplezier en horen graag uw reactie op communicatie@scmm-tilburg.nl

Scan de QR-code en bekijk deze video’s en het complete erfgoed direct op je telefoon of tablet.

DE PEN IS VOOR ...

Anne Brus

locatiemanager
Mater Misericordiae

Na een fijne carrière van 30 jaar bij De Bijenkorf, leek een overstap naar de zorg onwaarschijnlijk. Maar niet voor Anne Brus, die deze switch daadwerkelijk maakte. Zij is sinds anderhalf jaar locatiemanager van Mater Misericordiae – het verpleeghuis van de zusters aan de Oude Dijk in Tilburg. Ook locatie De Bijsterstede in Tilburg heeft ze onder haar hoede. Van commercie naar zorg, van klant naar cliënt... dat smaakt naar meer. De pen is dit keer dan ook voor Anne Brus, een prettige kennismaking.

“Ik heb heel bewust gekozen voor huize Mater,” vertelt Anne, “maar daar ging wel iets aan vooraf.” Ze vertelt dat ze bij De Bijenkorf door een reorganisatie haar leidinggevende baan kwijtraakte. Bij oriëntatie op ander werk kreeg Anne begeleiding aangeboden. De loopbaantest die ze deed was overduidelijk: de gezondheidszorg stond met stip op nummer één. Tot haar verbazing? “Het was deels een verrassing, omdat ik natuurlijk 30 jaar detailhandel had gedaan. Maar ik ben afgestudeerd in de sociale wetenschappen, dus dat mensgerichte heb ik wel al mijn hele leven gehad. In De Bijenkorf had ik klanten, in de zorg cliënten. Beide werkelden zijn mensgericht, daar ligt voor mij de verbinding. In die zin was het

dus niet verrassend, maar dat de zorg zó overduidelijk uit de test kwam...daar stond ik wel van te kijken. Ik ging eerst maar eens vrijwilligerswerk doen om te kijken of het wel klopte.”

In haar woonplaats Rijen bestond Anne's vrijwilligerswerk onder andere uit het samenbrengen van maatjes en ouderen met een hulpvraag. “Toen ik dat ongeveer vier maanden met veel plezier deed, zag ik de vacature van De Wever voor een locatiemanager bij huize Mater. Ik wist inmiddels: ‘deze Anne past ook bij de ouderenzorg’. Ik solliciteerde, werd aangenomen en stapte een andere wereld binnen. Mijn leidinggevende ervaring kon ik prima gebruiken, de inhoudelijke zorgkennis was nieuw voor

me. Gelukkig kreeg ik veel hulp van collega Helga. Ik had snel door dat de afkorting ZZP hier niet Zelfstandige Zonder Personeel betekent, maar in zorgjargon Zorg Zwaarte Pakket,” lacht Anne.

Anne stuurt in Mater een team van 25-30 mensen aan. Ze is verantwoordelijk voor de kwaliteit van zorg, de personele planning en coaching van het team. Anne vertelt: “Dat verschilt niet wezenlijk van andere locaties. Maar de samenwerking met de congregatie geeft natuurlijk wel een extra dimensie aan mijn werk. Op andere locaties zie je familie, hier zie je medezusters, contactpersonen en mantelzorgers. Samen vormen we naar mijn idee echt een drie-eenheid met één gemeenschappelijk doel: er voor onze bewoners een mooie dag van maken. Wat de bewoners zelf betreft; er zijn subtiele verschillen. Is het in de Bijsterstede bijvoorbeeld vaak een drukte van jewelste; de zusters stellen meer prijs op rust en regelmaat. Als in de Bijsterstede iemand overlijdt, dan doet een zorgmedewerker bij de uitgeleide een woordje. Hier wordt dat door een medezuster gedaan. De zusters gaan naar de vieringen in de kapel, bezoeken de stilteruimte. Een zuster bidt voor bij de gezamenlijke maaltijd. Ja, het religieuze aspect loopt nog steeds als een rode draad door de dag. De rituelen zijn hetzelfde, de inkleuring is anders.”

Zelf is Anne katholiek opgevoed, maar niet per se gelovig. Ze licht toe: “Ik geloof wel in waarden als naastenliefde, elkaar helpen, respectvol zijn naar elkaar en naar de natuur. Diezelfde waarden herken ik hier. En wat ik ook

bijzonder vind, is dat ik hier in 200 jaar geschiedenis stap. Ik hoor de meest bijzondere verhalen van zusters, over hun vroegere werk. In het Vaticaan, in Suriname, in het onderwijs, de zorg, het gevangeniswezen.

Anne woont met haar man Niels in Rijen. Ze komt graag op de fiets naar haar werk. Ze is 57 jaar jong en houdt onder andere van wandelen, lezen en detectives kijken. Anne heeft twee kinderen die recent zijn uitgevlogen. Dochter Astrid is verpleegkundige in het Amphia ziekenhuis in Breda, zoon Jonas studeert internationale milieukunde en is net terug van een onderzoekstage in Ecuador. “De een zorgt voor de mens, de ander voor dieren en natuur,” aldus Anne. De boom stond in dit geval niet ver van de appels...

Je merkt dat veel zusters goed opgeleide dames zijn, die een grote bijdrage hebben geleverd aan de professionalisering en ontwikkeling van de verschillende beroepstakken. Ze stonden door hun werk midden in de samenleving. Ook dat merk je nog steeds. Ik vind het fijn en waardevol dat ik op mijn bescheiden manier kan bijdragen aan hun dagelijks leven, in deze fase van voltooiing. Ja, ik heb hier echt mijn plekje wel gevonden,” zo besluit Anne.

Barmhartigheid is springlevend

Wethouder Peter Kok (foto: Joris Buijs)

De Tilburgse wethouder Peter Kok is opgetogen als we met hem in gesprek gaan. Niet alleen vanwege het na-ijlende verkiezingssucces van D66, de partij namens wie hij in het stadsbestuur zit. Nee, hij is opgetogen over de Zusters van Liefde en wat zij hebben bijgedragen aan het DNA van de stad. “Tilburg is een hele sociale stad, die zich sterk maakt voor het ondersteunen van de kwetsbare mens. Ik ben er 100% van overtuigd dat die barmhartige zaadjes vroeger mede door de zusters geplant zijn,” aldus de wethouder die gezondheid, zorg en cultuur in zijn portefeuille heeft. Drie aandachtsgebieden die ook de congregatie raken.

“De zusters hadden een grote maatschappelijke betekenis”, vervolgt hij, “in het onderwijs, de zorg en maatschappelijk werk. Zelf kreeg ik op de kleuterschool bijvoorbeeld les van de zusters. Mijn tante Willy was Zuster van Liefde; zuster Annunciata.” Peter lacht: “Dat vonden wij, kinderen, zo’n moeilijke naam. Gelukkig mochten we altijd gewoon tante Willy zeggen. Het was een vrouw van de wereld die ook nog een bestuurlijke rol in de congregatie heeft gehad. Haar laatste jaren verbleef ze

hier in Tilburg. En oom Piet was ‘er een van de Rooi Harten’, missionaris van het Heilig Hart. Mijn vader werkte heel z’n leven in het onderwijs en heeft met fraters samengewerkt. Op de middelbare school kreeg ik nog natuurkundeles van frater Sloots. Ik wil maar zeggen dat de zusters, barmhartigheid en het katholieke geloof ook in mijn leven verweven zijn. Niet gek natuurlijk, in een stad die de grootste kerkdichtheid van Nederland had én de meeste fabrieken. Tilburg had in de jaren zestig een skyline van kerktorens en fabrieksschoorstenen. Het ging als het ware gelijk op, de groei van de congregaties en van de textielindustrie. En misschien de teloorgang ook wel”, mijmert hij.

In gesprek

“Weet je, “vervolgt wethouder Kok, “misschien verdwijnt het kloosterleven wel, maar het gedachtegoed van barmhartigheid zeker niet. Daar ben ik stellig van overtuigd. Het zit in het DNA van de stad en haar inwoners. Wat niet wegneemt dat we er met z’n allen hard aan moeten werken om ervoor te zorgen dat mensen naar elkaar blijven omkijken. En dan bedoel ik van mens tot mens, niet via social media. Met elkaar in gesprek blijven gaan. Elkaar blijven ontmoeten, naar elkaar luisteren, respect

hebben ook al ben je het niet met elkaar eens.” Hij haalt het voorbeeld aan van toen jaren geleden Syrische vluchtelingen naar Tilburg kwamen. De wijk waar ze zouden komen te wonen, was in rep en roer. Vaders zeiden dat ze hun dochters niet meer naar buiten durfden te laten gaan. Totdat ervoor gezorgd werd dat men met elkaar in gesprek ging; de Nederlandse vader met dochters én de voor oorlogsgeweld gevluchte Syrische mannen. Die bleken óók bezorgd te zijn om hun kinderen. Peter Kok: “Het delen van verhalen en van elkaars cultuur zorgt voor verbinding en haalt vooroordelen weg. Verhalen delen met elkaar leidt ertoe dat je meer begrip voor elkaar krijgt.” Ook daarin zijn de zusters anderen voorgegaan. Door op te komen voor de kwetsbare medemens, voor mensen met wie niemand in gesprek wilde gaan. De zusters deden dat wel. Ook met Syriërs. Wie stonden er met een groot spandoek met ‘WELKOM’ klaar toen ze in Tilburg aankwamen...?

Verbinding

“Ik pleit er dan ook voor,” zo vervolgt Peter, “om in alle wijken ontmoetingsplekken te creëren. Een plek waar men een kopje koffie met elkaar kan drinken en in gesprek kan gaan. Neem een gebied als de Reeshof: daar woon ik zelf. Er zijn 12 wijken met 45.000 inwoners. Je woont er fijn, er is veel groen, er zijn scholen maar er zijn ook hele straten waar men elkaars burens niet kent. En als je elkaar niet kent, kijk je ook niet naar elkaar om. Er is weinig onderlinge verbinding. We missen daar ontmoetingsplekken. Plekken waar je samenkomt om elkaar te leren kennen. Plekken op rollatorafstand, dan werkt dat ook tegen eenzaamheid. Dat omkijken naar elkaar, dat is ook wat de zusters deden. Dat gedachtegoed wil ik weer actueel maken en onder de aandacht brengen. Het zit van nature in de Tilburger, maar we moeten ervoor zorgen dat het levendig blijft. Dat gaat niet vanzelf. We moeten de sociale cohesie stimuleren, de gemeenschapskracht, naar elkaar

omkijken, iets voor een ander doen zonder dat je er iets voor terugkrijgt”, aldus de bevlogen wethouder.

Maatschappelijk hart

Peter Kok heeft jarenlang buiten Brabant gewerkt, maar kwam in 2010 terug als directeur/ bestuurder van bibliotheek Midden-Brabant. “Ik wilde terug naar mijn geboortestad en daar iets voor betekenen met mijn kennis, ervaring en maatschappelijk hart. We hebben de bibliotheek kunnen transformeren van uitleeninstantie naar een educatieve maatschappelijke bibliotheek die midden in het leven staat. Het is een voorbeeld van een plek waar mensen elkaar ontmoeten en in gesprek kunnen gaan. Ik heb mogen bouwen aan de LocHal, samen met de gemeente en zat toen aan tafel met wethouders. Zo ben ik geïnteresseerd geraakt in de politiek. Nu kan ik als wethouder echt iets voor de stad betekenen. Samen gaan we Tilburg nog mooier, beter en leefbaarder maken. Daarbij zie ik nadrukkelijk de maatschappelijke erfenis van de Zusters van Liefde.”

Springlevend

Het plein waar het stadskantoor aan grenst en onder andere ook het stadspaleis, de Heikese kerk, de schouwburg en Fontys heeft een metamorfose ondergaan. Het is een open Stadsforum geworden. Gelukkig is het kunstwerk Stalen Zusters bewaard gebleven, op dezelfde plek; de verbindingroute van het Stadsforum naar de Oude Dijk. “Het belang van dit kunstwerk is erg groot. Kunst en cultuur zorgen - net als verhalen vertellen - voor verbinding. Het kunstwerk houdt het gedachtegoed levendig. En dit gedachtegoed eindigt niet met de voltooiing van de congregatie,” betoogt Peter Kok, die ook immaterieel erfgoed in zijn portefeuille heeft. “Sterker nog, het wordt steeds belangrijker. Wat mij betreft zijn de zusters te bescheiden. Ik wil ze uitdagen om hun bijzondere gedachtegoed, dat nog springlevend is, nog veel meer aan de samenleving te laten zien.”

Liefdevolle toewijding voor onze naaste

“Het contact met de Beweging van Barmhartigheid is er al vanaf de beginperiode,” vertelt Henny Spooren-Schaart. “Tijdens mijn studie theologie kreeg ik contact met de fraters van Tilburg en dat was juist in de fase van oprichting van de beweging. Enkele jaren later heb ik de leerroute van barmhartigheid bij frater Wim Verschuren gevolgd.”

Henny Spooren-Schaart

“Mijn werkzame leven ben ik begonnen als jurist, maar al snel voelde ik dat mijn hart daar niet lag. Uiteindelijk heb ik in 1995 een ommezwaai gemaakt en begon ik met de studie theologie in Tilburg,” vertelt Henny. “Deze studie voelde als thuiskomen en met plezier heb ik van 2001-2007 als geestelijk verzorger in verpleeghuizen gewerkt. Daarna was ik tot aan mijn pensioen in 2020 werkzaam als parochiepastor in Breda.”

Haar dagelijks leven ziet er na haar pensioen totaal anders uit dan toen ze werkte. “Hield ik me in die tijd voornamelijk bezig met mijn baan, nu is mijn aandacht veel meer verdeeld. En dat varieert van vrijwilligerswerk bij het Missionair Service Centrum Tilburg, tot voorganger in vieringen. Van zingen en pianospelen tot (volks)tuinieren, van mensen bezoeken tot lid zijn van het Beziel Verband van de Zusters van Liefde. Van het deelnemen aan een theologische leesclub tot - last but not least - tijd en aandacht voor ons gezin. De rode draad in deze bezigheden is leven met aandacht voor mijn medemens.”

Liefdevolle toewijding aan onze naaste

“We leven in een wereld waar harde taal wordt gesproken, de taal van macht en dreiging, van rijkdom en wapens. Deze taal is niet solidair of gericht op onze medemens en staat haaks op wat onze samenleving zo broodnodig heeft, namelijk compassie. Voor mij is dat liefdevolle toewijding aan onze naaste. Daarom vind ik het belangrijk om in mijn eigen persoonlijke leefwereld liefde, licht, warmte en medemenselijkheid te geven aan mensen die ik ontmoet. Het hoeft niet groots te zijn, het gaat om de zachte taal van de kleine goedheid, waarover Dirk De Wachter regelmatig in zijn boeken schrijft.”

Kleine goedheid

“Het is een arm om de schouder, een bosje bloemen, een lief kaartje, een groet of samen stil zijn bij een intense gebeurtenis. Maar

het is evengoed onze kinderen soms wat ondersteuning geven, onze jongste kleinkinderen voorlezen of met de oudsten praten over wat zij beleven. Kleine goedheid is er in soorten en maten, maar juist dankzij deze kleine gebaren van aandacht en liefde ontstaat een gevoel van wederzijdse verbondenheid en van werkelijke ontmoeting. En daar is een enorme behoefte aan in onze samenleving waarin veel mensen de weg zijn kwijtgeraakt.”

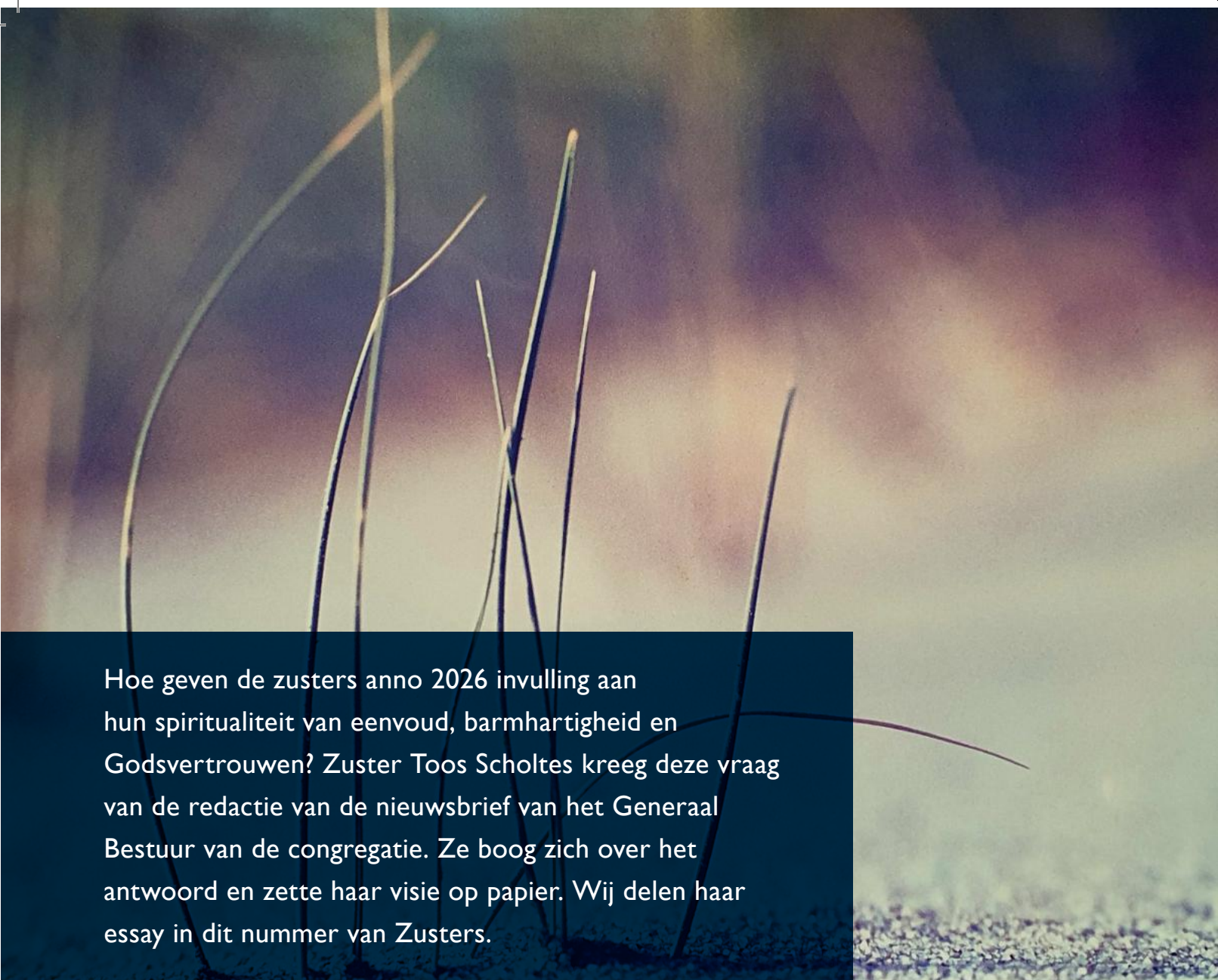
“Ik ben ervan overtuigd dat liefde en aandacht pijn verzachten en het gevoel geven dat je er niet alleen voor staat.”

Onvoorwaardelijke aandacht

“Ik besef dat niet alle problemen oplosbaar zijn, maar ik ben ervan overtuigd dat liefde en aandacht pijn verzachten en het gevoel geven dat je er niet alleen voor staat. Onvoorwaardelijke aandacht verbindt mensen met elkaar en geeft je het gevoel dat je er mag zijn, wie je ook bent en waar je ook vandaan komt.”

Liefdevolle aandacht voor de ander vraagt ook om aandacht voor jezelf. Het vraagt om stille tijd, om tijd voor reflectie en inkeer. Deze tijd vind ik in mijn (volks)tuin, in muziek, een boek, een wandeling of fietstocht. Dit laadt mij op en geeft mij inspiratie om naar ‘buiten te gaan’ om mijn medemens te zien en om voor hen in beweging te komen, met de zachte taal van de kleine goedheid.”

Henny is 72 jaar, 48 jaar getrouwd met Pieter, moeder van vier volwassen kinderen en oma van 9 kleinkinderen in de leeftijd van 1 tot 14 jaar. Dit artikel stond eerder in de nieuwsbrief van de Beweging van Barmhartigheid en is met toestemming overgenomen.

Hoe geven de zusters anno 2026 invulling aan hun spiritualiteit van eenvoud, barmhartigheid en Godsvertrouwen? Zuster Toos Scholtes kreeg deze vraag van de redactie van de nieuwsbrief van het Generaal Bestuur van de congregatie. Ze boog zich over het antwoord en zette haar visie op papier. Wij delen haar essay in dit nummer van Zusters.

Onze spiritualiteit anno 2026

Wij - zusters van de Nederlandse regio - waren jarenlang actief aan het werk in scholen, ziekenhuizen, wijken en parochies en waren volop betrokken bij de samenleving. We deden eenvoudigweg wat van ons werd gevraagd: barmhartig zijn voor degenen die aan onze zorg waren toevertrouwd en daarbij vertrouwen op Gods hulp. Zo probeerden wij een goede Zuster van Liefde te zijn. Dankbaar mogen wij op die jaren terugkijken.

Inmiddels zijn wij ons zeer bewust van het feit dat we een hoge tot zeer hoge leeftijd hebben bereikt: de gemiddelde leeftijd van de 56 Nederlandse zusters in het Moederhuis in Tilburg is immers 91 jaar. We zijn kwetsbaar

geworden. Fysiek zijn we minder betrokken bij maatschappelijke projecten. We trekken er niet meer op uit en ons leven speelt zich voornamelijk af in de gemeenschap. Dáár is het nu te doen. Onze focus is verschoven van 'doen' naar 'zijn'.

Eenvoud

Eenvoud wil volgens mij eigenlijk zeggen: gericht zijn op één ding. Je niet laten afleiden van je doel; gericht zijn op het ene, op de Ene. Zo gezien zou onze houding er een moeten zijn van loslaten van alles wat ons belemmert op weg naar God. Heel concreet: we maken ons misschien te druk om uiterlijke dingen, of om ons eigen ego dat ons parten kan spelen. Maar wat is écht van belang? Waar maken we ons druk over?

Eenvoud heeft ook alles te maken met ootmoed; jezelf accepteren met al je falen en blij zijn met je talenten. We mogen ons vrijmaken van alle bijzaken en vóór dat Ene, de Ene die we God noemen. Dat is en blijft een leven lang oefenen.

Barmhartigheid

Barmhartigheid betekent nu in onze gemeenschap vooral barmhartig zijn voor elkaar en voor onszelf. Vergeving is een woord dat in me opkomt. In het reine komen met dingen van vroeger; kunnen we onszelf en/of de ander vergeven. Barmhartigheid betekent ook: niet zo snel een oordeel klaar hebben. Het betekent ook mijn medezuster iets gunnen. Zoals een kleine attentie hier en een hartelijk woord daar. Het betekent ook tijd maken voor de ander en bijvoorbeeld waar mogelijk een bijdrage leveren aan het samen vieren in de kapel en bij feestelijkheden als jubilea. Tijd maken om elkaar te ontmoeten, gewoon bij de koffie. Of zomaar even binnenlopen bij iemand. Dit zal vaker van ons gevraagd kunnen worden, nu we allemaal ouder worden.

Wij blijven ook, maar anders dan voorheen, betrokken op de samenleving; door het nieuws te volgen, open naar de toekomst. We zien nieuwe bewegingen ontstaan, ook in onze congregatie. Ik denk aan Bezielend Verband, wat elders in dit blad ook genoemd wordt.

*“Hoe zou dat zijn:
God die ons opwacht?”*

Godsvertrouwen

Vroeger ging Godsvertrouwen meestal over dingen die met ons werk te maken hadden. Met de zorg voor onze dierbaren of de problemen in de wereld, zoals klimaat en oorlog. Intussen zijn we voornamelijk op elkaar, op onze mantelzorgers en zorgverleners aangewezen. Maar dat éne doel is gebleven: handen en voeten geven aan Gods liefde. Minder aan de buitenwereld, vooral nu aan onze medezusters en degenen die wij dagelijks ontmoeten.

Wij zijn blij dat ons werk door anderen wordt voortgezet en dat ons spiritueel erfgoed en ons verhaal op allerlei manieren worden doorgegeven.

Maar onder de oppervlakte van onze dagelijkse beslommeringen bespeur ik – als een soort echo van mijn eerdere roeping – opnieuw de vraag: hoe kan ik/hoe kunnen wij in alle kwetsbaarheid die zich nu aandient en met onze beperkte mogelijkheden een biddende gemeenschap zijn? Hoe kunnen we elkaar blijven steunen? Godsvertrouwen nu, in ons persoonlijk leven, heeft steeds meer te maken met het feit dat we ons ervan bewust zijn dat we niet meer zo heel lang te leven hebben. In een wat vertrouwelijker sfeer zeggen we weleens tegen elkaar: “Hoe zou dat zijn: God die ons opwacht?” We kunnen er serieus over praten met elkaar, maar er ook samen over lachen en vrolijk fantaseren. Wetende dat het misschien beter is om stil te zijn en God Haar of Zijn werk te laten doen...

De drie pijlers van de congregatie

De Zusters van Liefde streven ernaar te leven vanuit godsvertrouwen, barmhartigheid en eenvoud. Deze grondhouding wordt gevoed door het evangelie, de Constituties van de congregatie, elkaars leven en innerlijke beleving. Uit deze grondhouding vloeit ook gastvrijheid voort. Gastvrij in hartelijk zusterschap naar elkaar en in een gastvrije houding naar anderen. De Zusters van Liefde in Nederland hebben zich altijd actief ingezet voor de mens in nood. Meestal op het gebied van opvoeding, onderwijs, verpleging en verzorging en maatschappelijk werk. De hoge leeftijd van de zusters maakt een actieve inzet niet meer mogelijk. De drie pijlers zijn echter van alle tijden en de zusters vertrouwen erop dat godsvertrouwen, barmhartigheid en eenvoud altijd nieuwe wegen zullen vinden.

Wat doet een pastor?

Tja, we hebben geen koffertje bij ons, geen schroevendraaier, geen medicijnen, geen bordje met eten... Wij, pastores, hebben alleen onze oren om mee te luisteren en een mond om mee te spreken, maar alsjeblieft: niet te veel, niet te lang, niet al te betweterig.

Wat doet een pastor? Een pastor houdt zich bezig met religie, afkomstig van het woord 'religare'.

Ik heb dat gaandeweg verstaan in de breedste betekenis: verbinden met alles en iedereen waarmee de verbinding verbroken is. Een pastor loopt even mee en heeft aandacht voor diegene die verlangt een verbinding te herstellen: met zichzelf, met een ander, met God.

Hoe moest ik dat nou uitleggen aan die toevallige gesprekspartner die dacht in een gezellige conversatie ook eens aan mij te vragen wat ik voor de kost deed? Ik begon altijd trots: 'ik werk in een klooster'. 'O ja'? Wat bijzonder! En wat doe je daar dan?' Dan lepelde ik mijn werkzaamheden op: liturgie, uitvaarten, gespreks-groepen, pastorale zorg. Wat zegt dat nou? Want waar het daarbij ten diepste om gaat, namelijk die verbinding te herstellen, daar heb je niet zomaar woorden voor, tenminste ik niet. Was ik maar een chirurg met naald en draad! Dat is nog eens een verbinding herstellen!

Religare. Dat is onze opdracht.

Ik was vorige maand in het museum Singer-Laren voor een expositie van de schilder Jan Toorop (1858-1928). Jan Toorop heeft zich op latere leeftijd bekeerd tot het katholieke geloof en zijn schilderijen kregen daardoor een spirituele dimensie. Hij probeerde in zijn werken uitdrukking te geven aan de levenslange strijd tussen verlangen en berusting.

Sindsdien hebben deze woorden mij niet meer verlaten: verlangen en berusting, en ik begreep dat deze gemoedstoestanden als een dynamisch fundament de mens motiveren en voortstuwen. De hele dag door,

ons hele leven lang, worden wij beheerst door verlangen. Verlangen naar vriendschap, naar liefde, naar geborgenheid, naar veiligheid. We verlangen ernaar te groeien, bewonderd te worden, gezien te worden. We verlangen naar de verlossing van pijn, van angst. We verlangen naar rust, naar stilte, naar afleiding, naar reuring. We verlangen naar jeugd, naar gezondheid, naar lenigheid. Naar een Godsbewijs.

Zonder verlangen is het leven leeg. En gedurende die hele dag, in dat hele leven, worden we geconfronteerd met het on vervulde verlangen waarin we dienen te berusten. Hoe vaak hebben we immers niet te maken met ontkenning, met aftakeling, met afscheid, verlies, met zorgen? En verloren we daardoor de verbinding met onszelf, elkaar of de Allerhoogste?

Natuurlijk, dat wat ik hierboven beschrijf gaat in meerdere of mindere mate voor ieder van ons op en is afhankelijk van de levensfase waarin we verkeren. En dan, wat is berusting? Berusting is de aanvaarding zonder verzet. In het woord berusten ligt het woord rust opgesloten. Het is aanvaarden en daar rust in vinden. Want aanvaarden lukt niet zomaar, daar gaan verontwaardiging, teleurstelling, verdriet, ontkenning aan vooraf.

Berusting is het tegenovergestelde van verlangen. Het zijn de dynamische tegenpolen in ons leven. Maar aan dat inzicht gepaard deed ik een nieuw inzicht op: de weg naar dat uiteindelijk stadium van berusting, die aanvaarding waarin je je verzet opgeeft, die emoties, zoals ik hierboven beschrijf, die horen tot de fase van rouw. Rouw om wat niet (meer) is. Oppervlakkige rouw, kort; diepe rouw; heftige rouw, knagende rouw. Het is er en het is altijd in de buurt. Rouw, als dagelijkse metgezel.

Wat doet een pastor? Een pastor loopt mee in de fase van rouw, in het rouwproces van verlangen naar berusting en helpt zo mee om de verbinding te herstellen. Gelukkig doet een pastor nog meer: het vieren van de vreugde, van de ontmoeting, van de Blijde Boodschap. Ook dat is verbinding! Ik wil u uit het diepst van mijn hart dankzeggen voor alles wat ik van u mocht ontvangen. Het vertrouwen, de waardering, het plezier, de lach. Dank dat ik uw pastor mocht zijn. Het ga u goed!

van liefde Zusters

Zusters is een uitgave van de Nederlandse regio van de Zusters van Liefde van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid en verschijnt drie keer per jaar.

(Eind)Redactie

Hetty Remmers, communicatie
Zusters van Liefde, in samenspraak
met de commissie communicatie
van de Nederlandse regio.

Vormgeving – verspreiding

Art-is communicatie. www.art-is.nl

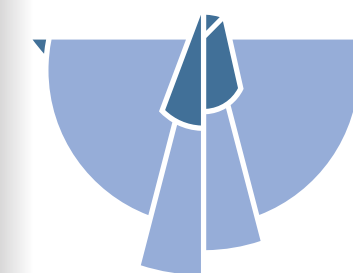
Fotografie & beeldmateriaal

H. Remmers, Art-is of bij
betreffende foto vermeld.

Gesproken blad.

Zusters verschijnt ook in gesproken
vorm. Wilt u die ontvangen?
Bel dan even met het secretariaat
provinciaal, tel. 013 - 543 31 96.

Zusters van Liefde
VAN O.L.V. MOEDER VAN BARMHARTIGHEID

Oude Dijk 1, 5038 VL Tilburg
Telefoon: 013 – 543 31 96
provinciaal@scmm-tilburg.nl
www.zustersvanliefdetilburg.nl

© Niets uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk
verveelvoudigd, overgenomen of op welke manier
dan ook openbaar gemaakt worden, zonder
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoop

OVERWEGING

Hoop is toch blijven leven in de vertwijfeling
en toch blijven zingen in het duister.

Hopen is weten dat er liefde is,
is vertrouwen in de morgen, is in slaap vallen
en wakker worden als de zon weer opgaat.
Is bij de storm op zee land ontdekken.

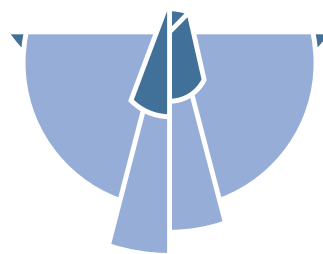
Is in de ogen van de ander lezen dat hij je heeft verstaan.
Zolang er nog hoop is zolang is er ook bidden
en zolang zal God je in Zijn handen houden.

Door: Henri Nouwen, 1971

Het glas-in-loodpaneel Hoop is gemaakt door Goos Vreugdenhil van atelier De Glazen Zee. Het is ontstaan vanuit het verlangen om zichtbaar te maken wat ons houvast biedt; hoop. “Deze hoop is als een anker voor de ziel, vast en zeker.”, uit de brief van Paulus aan de Hebreeën (hoofdstuk 6:19). Voor meer toelichting bij dit ontwerp; zie de website van het atelier www.deglazenzee.nl.

Zusters van Liefde
VAN O.L.V. MOEDER VAN BARMHARTIGHEID

www.zustersvanliefdetilburg.nl